

Малахова Ю. В.

кандидат філологічних наук,

*доцент кафедри літературознавства, східної філології і перекладу
ДЗ «Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна*

**ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ПЕРШОГО УКРАЇНОМОВНОГО
ПІДРУЧНИКА З ЯПОНСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ «ЯПОНСЬКА
МОВА: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИЙ КУРС ЯПОНСЬКОЇ
МОВИ. ПІДРУЧНИК ДЛЯ ВЖИТКУ НА КУРСАХ СХІДНИХ
МОВ ВУНАС» У 1926 РОЦІ Ф. ПУЩЕНКОМ**

У 1926 році при Всеукраїнській науковій асоціації сходознавства (ВУНАС) у Харкові та Києві були відкриті курси східних мов. У Харкові було відділення японської мови, на якому навчалось 69 студентів. У 1929 р. курси отримали назву Українських державних курсів сходознавства, а 1930 р. їх було перетворено на Український вечірній технікум сходознавства та східних мов. На них працювали філолог і викладач японської мови Федір Пущенко та Олександр Кремена.

Порівняно з іншими галузями сходознавства, такими як тюркознавство, арабістика та індологія, японознавство в Україні того часу було на ранній стадії розвитку. Тим не менш, за 8 років була закладена база, на основі якої міг би відбутися подальший розвиток японознавчої науки. Проте не так сталося через масові репресії в Україні. У 1930 р. було розпущено ВУНАС, а в 1933 р. було закрито інші сходознавчі заклади в Україні. «Червоний Схід» припинив виходити у 1931 р. Більшість сходознавців були репресовані, у тому числі і Ф. Пущенко, який загинув у таборах.

В період з 1870-х до 1920-х рр. в різних містах України Харкові, Києві, Одесі виникає зацікавлення Японією. Відбуваються перші подорожі до цієї країни, зав'язуються контакти, з'являються перші спроби японознавчих досліджень і викладання японознавчих дисциплін. Проте систематичні наукові дослідження почалися в 1920-ті рр. У цей період японознавство виділилося в окрему наукову дисципліну, був закладений фундамент японознавчої освіти, сформувалося коло вчених, почали виходити перші спеціальні наукові праці і перші переклади японської українською мовою, у т. ч. зроблені безпосередньо з оригіналу. У 1926 р. Ф. Пущенко видав перший

український підручник японської мови, який він написав у 1918 р. Підручник був створений у формі конспекту для використання на курсах японської мови при ВУНАС у Харкові. Автор планував, що підручник буде випущений у вигляді зошитів [2, с. 6-8]. Планувалося видати 20 таких зошитів для першого року навчання, кожен з яких міститиме матеріал, що слухачі використовуватимуть протягом двох тижнів відповідно до програми та навчального плану курсів японської мови. Оскільки не було можливості терміново видати цей посібник, друк ВУНАС був запланований на майбутнє, а рукопис було розмножено склогографією в накладі 200 примірників. У передмові до підручника Ф. Пущенко рекомендував для найкращого засвоєння матеріалу використовувати метод Берліца, оскільки сам особисто навчався за цим методом з 1906 по 1909 рік у школі Берліца.

Ф. Пущенко не лише використовував унікальний метод навчання, але й вміло поєднував його з індивідуальним підходом до кожного студента. Його заняття були наповнені живою практикою, що дозволяло слухачам швидко засвоювати матеріал та впевнено використовувати японську мову в реальних ситуаціях. За словами очевидця А. Ковалівського, «Ф. Пущенко мав абиякий педагогічний талант, на японському відділенні слухачі вже через пів року навчання розмовляли японською мовою» [1, с. 84]. Його заняття були не просто лекціями, а справжніми діалогами, де кожен міг відчутти себе частиною японської культури». Пущенко не лише володів винятковими мовними здібностями, але й вмів надихати своїх учнів, розкриваючи перед ними нові горизонти. Його педагогічний талант полягав у здатності бачити потенціал у кожному, хто приходив до нього на заняття, і допомагати йому розкритися. Саме тому його учні досягали таких вражаючих результатів вже за короткий час.

Таким чином, з 1870-х до 1920-х рр. українські інтелектуали, захоплені японською культурою, почали активно досліджувати Країну Сонця, що сходить. Харків, Київ та Одеса стали осередками японознавства, відкриваючи нові горизонти для культурних обмінів. Перші подорожі до Японії, що здійснювались українськими дослідниками, заклали основи для стосунків між народами, сприяючи збагаченню знань про японську історію, філософію та мистецтво. У 1920-х рр. японознавство в Україні отримало систематичний характер; сформувалась окрема наукова дисципліна. В цей час почали виходити перші наукові праці, присвячені японській культурі та активно розвивалася японознавча освіта. Почали перекладатися японські твори безпосередньо з оригіналу, що сприяло поширенню японської літератури та культури в Україні. Це стало підґрунтям для написання у 1918 році Ф. Пущенком підручнику «Японська мова:

Теоретико-практичний курс японської мови. Підручник для вжитку на курсах східних мов ВУНАС», який було видано у 1926 р. Хоча за такий короткий час і була закладена ґрунтовна база для розвитку японознавства, так не сталося через масові репресії. Вони не тільки призвели до фізичного винищення найбільш активної та інтелектуальної частини української нації, а практично знищили японознавство в Україні. Згідно особової справи Ф. Пуценка він був розстріляний. Проти нього була сфабрикована справа у приналежності до трюцькістської контрреволюційної організації.

Література:

1. Ковалівський А. Вивчення Сходу в Харківському університеті та Харкові у XVIII – XX віках. Харків, 1961. 452 с.
2. Пуценко Ф. Д. Японська мова: Теоретично-практичний курс : Підручник для вжитку на курсах східних мов ВУНАС. Харків, 1926. 22 с.
3. Малахова Ю.В. Перший підручник з японської мови виданий в Україні Ф. Пуценко у 1926 році. Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми японознавства в Україні». Харків: ХНПУ, 2012. С. 42–45.
4. Малахова Ю.В. Особливості розвитку японознавства в Україні до 1991 року. Збірник наукових праць. ПВНЗ «Інститут сходознавства і міжнародних відносин «Харківський колегіум». Частина 1. Харків, 2011. С. 112–116.
5. Малахова Ю.В. Маловідомі сторінки життя Федора Пуценка. Східний світ. 2011. Вип. 3. С. 27–32.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-464-4-20>

Метелев І. Т.

*асистент кафедри міжнародного регіоназнавства
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

КРАЇНА ЗОЛОТИХ ПАГОД: ЗАХИСТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ М'ЯНМИ В XXI СТ.

Внутрішньополітична нестабільність для Республіки Союзу М'янми є характерною від самого початку здобуття її незалежності від Сполученого Королівства у 1948 р.: неперервна громадянська війна у